

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Sivistysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta (HE 212/2024 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sivistysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Marja Penttilä, opetus- ja kulttuuriministeriö
- apulaisprofessori Anu Mutanen
- professori Tuomas Ojanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- professori Janne Salminen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perusopetuslakia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2025. Opetuksen tavoitteita koskeva muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2026.

Esitykseen sisältyy lakiehdotusten suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskeva jakso. Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Valiokunnan lausunto PeVL 6/2025 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perusopetuslakia. Esityksen tavoitteena on sen perustelujen (s. 18—19) mukaan vahvistaa opettajien ja rehtoreiden toimivaltuuksia puuttua puhelimen tai muun mobiililaitteen käyttöön työpäivän aikana. Lainsäädäntömuutosten tavoitteena olisi vahvistaa ja parantaa oppilaiden keskittymistä opetukseen ja koulun muuhun toimintaan. Lisäksi vahvistettaisiin opetukseen osallistuvan oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön.

(2) Esityksen säätämisyjärjestystä koskeissa perusteluissa puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttöä koskevaa säännösehdotusta on arvioitu nimenomaisesti suhteessa perustuslain 10, 12, 15, 16 ja 121 §:ään. Huomioiden sen, että esityksen perustelujen (s. 48) mukaan ehdotetun sääntelyn voidaan arvioida rajoittavan perusoikeuksia ”jossakin määrin”, ovat esityksen perustelut tältä osin huomattavan laajat.

(3) Ehdotetussa sääntelyssä, jonka tavoitteena on vahvistaa ja parantaa oppilaiden keskittymistä opetukseen, on valiokunnan mielestä ensisijaisesti kysymys perustuslain 16 §:ssä turvattujen sivistyksellisten oikeuksien toteuttamisesta perustuslain 22 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotetussa sääntelyssä ei ole kyse perusoikeuksia rajoittavasta tai niihin puuttuvasta sääntelystä. Lisäksi valiokunnan mielestä on selvää, ettei perusoikeussuojaa edes nauti sellainen oppimistarkoitukseen tai terveydenhoitoon liittymätön mobiililaitteiden käyttö, joka häiritsee opetusta tai oppimista. Myöskään sääntely mobiililaitteiden käytön rajoittamisesta työpäivän aikana muulloin kuin oppitunneilla ei muodostu ongelmalliseksi.

(4) Esityksen perustelujen (s. 38) mukaan esitys ei estä sitä, että oppilas saa käyttää toimintakykyään ylläpitäviä digitaalisia laitteita oppimiseen tarvittavina apuvälineinä ja silloin, kun oppilas tarvitsisi puhelinta tai mobiililaitetta vammasta aiheutuvan toimintarajoitteensa vuoksi. Perustelujen mukaan kehitys- ja puhevammaisen oppilas saattaa tarvita digitaalisia apuvälineitä esimerkiksi kommunikointiin, tiedon käsittelyyn helpotetussa muodossa sekä toiminnanohjaukseen. Näkövammaiset oppilaat tarvitsevat puhelinta tai muuta mobiililaitetta apuvälineenä koulussa liikkumiseen tai näkemiseen. Esityksen perusteluissa on tältä osin viitattu myös siihen, että perusopetuslain 31 §:n nojalla vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät erityiset apuvälineet.

(5) Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun 29 §:n 4 momentin ja voimassa olevan perusopetuslain 31 §:n sääntelyn välinen suhde jää esityksen perusteella varsin epäselväksi. Sivistysvaliokunnan on syytä selvittää ehdotettua sääntelyä siten, että oppilaan oikeus käyttää toimintakykyä ylläpitäviä digitaalisia laitteita säädettäväksi ehdotettavasta puhelimen tai muun mobiililaitteen käytön kiellosta huolimatta toteutuu esityksen perusteluissa todetuin tavoin.

(6) Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 38) on todettu, että jos puhelimen tai muun mobiililaitteen käyttö olisi välttämätöntä oppilaan henkilökohtaiseen terveydenhoitoon, olisi opettajan tai rehtorin mahdollista saada nämä tiedot lapsen sairaudesta ja sen vaatimista toiminna vanhemmilta, erikoissairaanhoidosta ja kouluterveydenhuollosta. Esityksestä ja sen perusteluista ei käy ilmi, mihin tämä mahdollisuus perustuisi. Ehdotettua sääntelyä on syytä täsmentää, jollei kyseisestä tiedonsaantioikeudesta säädetä muualla lainsäädännössä.

Valiokunnan lausunto PeVL 6/2025 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 12.3.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Onni Rostila ps
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Jani Mäkelä ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johannes Heikkinen